

Er det likestilling i toppidretten?

Av Stine Løvmo Lie og Anne Rognerud for NRK Sport.

Ansvarlig leder: Anders Sårheim

1.0 Innledning

Høsten 2017 startet jeg, Stine Løvmo Lie, et graveprosjekt sammen med Mattias Sandberg i SVT og Tuulia Kössö i YLE. Målet var å etablere et nordisk samarbeid for undersøkende sportsjournalistikk, da vi så for oss at vi sammen kunne sette dagsorden på tvers av landegrensene.

2.0 Metode

2.1 Problemstilling

Under et møte på Marienlyst tirsdag 5. september 2017 kom vi frem til at vi ville undersøke inntekten til mannlige og kvinnelige toppidrettsutøvere. Vi ville også finne ut om særforbund og sponsorer gjør forskjell på bakgrunn av kjønn, og om jente- og guttebarn som går inn idrett, har like muligheter til å kunne leve av det på sikt. Problemstillingen ble: Er det likestilling i toppidretten?

2.2 Utvalg

Vi ble enige om å avgrense utvalget til fotball, håndball, ishockey, golf, friidrett, svømming, langrenn, skiskyting, alpint og snowboard. Disse ti idrettene er relevante for både NRK, SVT og YLE, og utvalget inkluderer både sommer-, vinter-, lag- og individuelle idretter. Vi valgte kun å se på elite-/landslagsutøvere. I lagidrettene tok vi for oss startoppstillingen i forrige tellende kamp. På den måten sørget vi for at utvalget besto av relevante idrettsprofiler av begge kjønn.

2.3 Datainnsamling

Datainnsamlingsjobben var stor og krevende. Jeg startet med å lage en oversikt over hvilke utøvere som skulle være med i NRKs utvalg basert på de forskjellige idrettens elitelandslag og startoppstillinger. Det ble 110 utøvere – 55 av hvert kjønn. Deretter laget jeg en liste med hvilke utøvere som ikke kom til å få inntektsinformasjonen sin publisert i skattelistedene for 2016, nemlig alle som skatter til utlandet, og alle som er født i 1999 eller senere. Alle disse måtte kontaktes personlig med spørsmål om hva de tjente på idretten sin i 2016. Jeg skaffet også oversikt over alle som har jobb ved siden av idretten. De måtte jeg også kontakte, da ligningstallene inkluderte inntektene fra den «sivile» jobben.

Noen utøvere var glade for henvendelsen. De hadde savnet journalistikk på dette temaet og ga derfor gladelig bort inntektsinformasjonen sin. Andre var mer skeptiske, mens noen ikke svarte i det hele tatt. Jeg lovet at tallene kun skulle brukes til statistikk, og at vi ikke skulle publisere hvem som tjente hva.

Det måtte ekstremt mange henvendelser til før jeg hadde fått respons fra et stort flertall. Jeg startet med å sende en SMS med kort informasjon om tematikken, der jeg også ba om den enkeltes epostadresse. SMS-en gjorde at utøverne visste hva det handlet om da de senere mottok epost med spørsmål om idrettsrelatert inntekt. Der nevnte jeg også det nordiske samarbeidet, og jeg opplevde at utøverne syntes det var mindre skummelt å oppgi såpass personlig informasjon som inntekt, nettopp fordi undersøkelsen var såpass stor. Likevel måtte det mange purringer til, men da jeg gradvis fikk svar av flere og flere, kunne jeg bruke det i etterlysingen svar fra de som ikke hadde respondert. Formuleringer som «*nå har NRK, YLE og SVT totalt fått inn over 300 svar*», eller lignende viste seg å fungere godt for å ufarliggjøre det hele for utøverne.

Etter hvert ble også skattelistedene publisert, og da begynte Excel-listene mine å fylles opp. I de få tilfellene hvor jeg ikke fikk svar, brukte jeg utøvernes opptjente premiepenger for 2016 samt NRK-eksperter estimat av sponsorinntekter og klubbblønn. Til slutt hadde vi alle tallene inne.

Prosjektet gikk imidlertid ikke bare ut på enkeltpersonenes inntekt, men også hvordan de relevante særforbundene lønner sine landslagsutøvere. Jeg tok tidlig kontakt med samtlige, og

etter mye mas fikk jeg all informasjon jeg trengte. Kun fotball- og hockeyforbundet gjorde på det tidspunktet forskjell på bakgrunn av kjønn. Fotballforbundet lønnet de kvinnelige landslagsspillerne betydelig mindre enn de mannlige, mens hockeyforbundet gjorde forskjell i motsatt favør – for å bidra til å jevne ut forskjellene.

Parallelt med å samle inn informasjon fra utøvere og særforbund, kontaktet jeg en rekke kvinnelige profiler for å høre om de mente at det var likestilling i toppidretten. Svarene var tydelige: Ingen mente toppidretten var likestilt. Likevel var det nesten ingen som ville snakke om det. Det ga meg en bekreftelse på at jobben jeg gjorde var viktig og nødvendig. Dette måtte frem i lyset.

3.0 Funn

3.1 Lønnsforskjellene

Prosjektet førte til en rekke interessant funn. Innsamlingen av inntektsinformasjonen til 110 av Norges beste kvinner og menn, viste at herrene tjente over 100 millioner mer enn kvinnene i 2016. Det var store forskjeller i favør herrene i alle idrettene bortsett fra golf.

Her er tallene:

- En mann på håndballandslaget tjener i snitt 500.000 mer i året enn en kvinne på håndballandslaget.
- En mann på langrennsandslaget tjener i snitt 400.000 mer i året enn en kvinne på langrennsandslaget.
- En herreløper i skiskyting tjener i snitt 1,2 millioner mer i året enn en kvinneløper i skiskyting.
- En mann på elitelaget i friidrett tjener i snitt 180.000 mer i året enn en kvinne på samme lag.
- En mann på verdenscuplaget i alpint tjener i snitt 2 millioner mer i året enn en kvinne på verdenscuplaget i alpint.
- En mann på fotballandslaget tjener i snitt 6,4 millioner mer i året enn en kvinne på fotballandslaget.
- En mann på ishockeylandslaget tjener i snitt 1,4 millioner mer enn en kvinne på ishockeylandslaget.

- En kvinne på det norske profflaget i golf tjener i snitt 2,1 millioner mer enn en mann på samme lag.

Undersøkelsen viste også at det er flere menn enn kvinner på elitelagene innenfor samtlige av de individuelle idrettene i undersøkelsen. Flere menn får sjansen til å leve av idretten sin, og norske menn tjener mer penger enn norske kvinner på toppidrett, uavhengig av resultater.

3.2 Fotballforbundets likelønnavtale

Underveis i arbeidet fant jeg også ut at NISO – idrettsutøvernes fagforbund – jobbet med å få fotballforbundet (NFF) til å betale de mannlige og kvinnelige landslagsspillerne helt likt fra og med 2018. De hadde fått herrene til å gå med på et lønnskutt for å jevne ut forskjellene, og alt stod og falt på om NFF kunne legge litt ekstra i kvinnepotten. Det gjorde de til slutt, og da kunne NRK eksklusivt formidle nyheten om den historiske avtalen:

<https://www.nrk.no/sport/herrelandslaget-tar-lonnskutt-for-a-hjelpe-fotballkvinnene-1.13717392>. Vi visste det til og med før kvinnelandslagsspillerne. Dette fikk vi hull på takket være graveprosjektet, og vi publiserte en runde med saker på alle plattformer om likelønnsavtalen (se vedlegg 1) drøyt to måneder før vi publiserte resten av funnene. Det var fordi herrenes kapteinteam informerte resten av laget under en samling i Sandvika fredag 6. oktober 2017. Vi kunne ikke ta sjansen på å holde på denne nyheten frem til planlagt publisering av resten av prosjektet.

Nyheten gikk verden rundt. Vi ble sitert av store internasjonale medier, og vi benyttet også muligheten til å kjøre ut saken på hvordan NFF hadde vært desidert verst i klassen da det kom til likestilling. Det visste vi ettersom vi hadde vært i kontakt med en rekke særforbund i forbindelse med graveprosjektet: <https://www.nrk.no/sport/sjekk-de-enorme-forskjellene-slik-var-nff-likestillingsversting-1.13715673>

3.3 Personlige historier

Gjennom hele prosjektet har jeg jaktet personlige historier, men det var lettere sagt enn gjort. En rekke toppidrettsprofiler fortalte meg om manglende likestilling, men få våget å snakke om det offentlig. Det var et problem.

Da tallene var klare, fikk jeg derfor alle NRKs reportere som var ute i felt, til å presentere funnene for de utøverne de var der for å dekke, og på den måten fikk vi mange i tale i reportasjene, til tross for at en del altså kviet seg for å fortelle om sine egne opplevelser.

Jeg fikk imidlertid golfproff Caroline Martens (https://www.nrk.no/sport/_det-er-kjempevanskelig-a-overleve-som-idrettsutøver-og-kvinne_-1.13792253) og friidrettsutøver Ezinne Okparaebo (<https://www.nrk.no/sport/okparaebo-har-folt-seg-kjønnsdiskriminert-i-toppidretten-1.13717869>) til å snakke åpent om sine møter med kjønnsdiskriminering. De sakene ble publisert dagen etter at vi startet reportasjeserien vår om likestilling i toppidretten. Det samme ble saken der langrennsløper Ragnhild Haga forteller om kjønnsdiskriminering fra skismøterne: https://www.nrk.no/sport/mener-langrennsjentene-ble-diskriminert_-vi-foleer-vi-bor-bli-hort-like-mye-som-gutta-1.13808826

4.0 Publisering

Under et møte i Stockholm mandag 23. oktober 2017 sammenlignet vi funnene våre med SVT og YLE og ble enige om en publiseringsplan. Det ble avtalt av vi skulle starte i våre respektive flaggskip søndag 10. desember 2017, for så å holde trykket oppe den følgende uken. Vi la også en plan for hvordan vi kunne dele stoff og dra nytte av hverandres undersøkelser.

I NRK ble det også bestemt at det skulle kobles en journalist til på prosjektet. Jeg fikk derfor uvurderlig hjelp av kollega Anne Rognerud de siste ukene. Hun laget TV-saker om mange av funnene samt jobbet frem egne vrier. Eksempelvis dro hun til Avaldsnes og lagde en reportasje derfra som gikk i Sportsrevyen som en del av likestillingspakken søndag 10. desember. Rognerud fikk også tidligere proffsyklist Miriam Bjørnsrud til å åpne opp om den systematiske kjønnsdiskrimineringen i sykkelforbundet: <https://www.nrk.no/sport/beskylder-sykkelforbundet-for-systematisk-forskjellsbehandling-1.13825680>. Det var helt nødvendig å være to da det nærmet seg publisering og prosjektet viste seg å bli såpass stort. Reporterne Christian Nitschke Smith og Vibeke Undhjem, grafiker Marius Lübbe og redigerer Roy Kenneth Sydnes Jacobsen bidro også inn mot Sportsrevyen 10. desember.

I ettertid ser jeg at vi ikke utnyttet det nordiske samarbeidet tilstrekkelig. Mine kolleger i SVT og YLE laget mange gode saker, og planen var at vi skulle sende noen av dem. Slik ble det likevel ikke, da vi etter publiseringsstart fikk inn tips som førte til flere norske vinkler, som vi valgte å prioritere. Tallene fra Sverige og Finland ble imidlertid inkludert i vår førstesak på nett, noe som ga undersøkelsen betydelig tyngde: <https://www.nrk.no/sport/enorme->

[kjonnforskjeller-i-toppidretten -norske-menn-tjente-100-millioner-mer-enn-norske-kvinner-1.13806390](https://www.nrk.no/sport/kjonnforskjeller-i-toppidretten-norske-menn-tjente-100-millioner-mer-enn-norske-kvinner-1.13806390).

Totalt resulterte graveprosjektet i 19 nettsaker, 17 TV-reportasjer og tre videoer på sosiale medier (se vedlegg). Funnene var også tema for sportspratene i radiomorgen mandag 11. desember 2017. Sakene inkluderte presentasjon av undersøkelsen, reportasjer, analyser, reaksjoner, personlige opplevelser og historier, og vinkel på sponsoraspektet og utøvernes markedsverdi.

4.1 Andre nyheter

I slutfasen av undersøkelsen fant jeg i tillegg ut at sykkelforbundet hadde skjulte en millionkontrakt fra kvinnerittet Ladies Tour of Norway, og heller fordelt alle pengene på herrerittene og NM: <https://www.nrk.no/sport/sykkelforbundet-skjulte-millionkontrakt-for-kvinneritt-1.13810685>. Denne saken var krevende, da jeg i utgangspunktet kun hadde anonyme kilder. Etter hvert fikk jeg tak i den omdiskuterte kontrakten, noe som gjorde at kvinnerittets daglige leder gikk med på å stille til intervju. Det å få tak i selve kontrakten var altså helt avgjørende for å få hull på saken. Av kildehensyn kan jeg ikke gå nærmere inn på hvordan jeg fikk til det.

Nyheten skapte kraftige reaksjoner, og det endte med at sykkelforbundet lovet at kvinnerittet skulle få pengene de har krav på tilbakebetalt.

Den følgende dagen kom også kulturministeren på banen. Hun reagerte sterkt på NRKs avsløring: – *Det viser at det ikke er likeverd mellom kvinnelige og mannlige idrettsutøvere, og slik kan man ikke fortsette. Da må man ta et oppgjør med de holdningene*, sa hun i denne saken: [https://www.nrk.no/sport/helleland-om-at-sykkelforbundet-skjulte-millionkontrakt - det-er-absolutt-ikke-bra-1.13826008](https://www.nrk.no/sport/helleland-om-at-sykkelforbundet-skjulte-millionkontrakt-det-er-absolutt-ikke-bra-1.13826008).

Det var en prioritet for meg å få ut denne nyheten samme uke som vi trykket til med likestillingssaker basert på undersøkelsen vår på alle plattformer. Jeg mener nemlig at akkurat denne saken legitimerte hele prosjektet, og beviste hvorfor det var viktig å sette likestilling i toppidretten på agendaen. Det at slike ting foregikk bak lukkede dører i Norge i 2017, var en viktig påminnelse om hvorfor vårt graveprosjekt var relevant og nødvendig.

Kulturministerens uttalelse var to streker under svaret.

I kjølvannet av sykkelnøyheten, ble kollega Rognerud kontaktet av kilder i sykkelmiljøet med informasjon om flere kritikkverdige forhold. Det ledet til en sak der sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen ble anklaget for å ha truet varslere med landslagsvraking:

<https://www.nrk.no/sport/mener-sykkelpresidenten-truet-varslere-med-landslagsvraking-1.13830760>. Denne nyheten er på siden av likestillingstematikken, men viser at gravejournalistikk åpner mange dører og får kilder til å ville snakke.

5.0 Interesse og reaksjoner

Alt i alt har publikums interesse vært over absolutt all forventning. Nettsaken der en mengde idrettsprofiler reagerer på funnene i undersøkelsen (<https://www.nrk.no/sport/idrettsprofiler-rystet-over-nrk-funn-1.13792848>), ble 2017s best leste sportssak på NRK.no.

Også saken der skiskytter Johannes Thingnes Bø forsvarer forskjellene (<https://www.nrk.no/sport/forsvarer-kjonnforskjellene--det-er-ikke-rart-mannfolka-tjenemer-1.13802616>), er inne på topp ti.

Både kulturminister Linda Hofstad Helleland og idrettspresident Tom Tvedt har reagert på funnene våre, førstnevnte skrev kronikk (<https://hoyre.no/aktuelt/nyheter/2017/kvinnelige-idrettsutovere-er-ikke-mindre-verdt/>), Nettavisen-redaktør Gunnar Stavrum blogget om temaet (http://stavrum.blogg.no/1513083204_idrettskvinner_med_lav_inntekt.html) og Adresseavisen skrev om undersøkelsen på lederplass (<https://www.adressa.no/meninger/2017/12/18/Altfor-store-l%C3%B8nnsforskjeller-i-toppidretten-15745162.ece>).

6.0 Tidsbruk

Jeg jobbet med prosjektet to dager i uka i september, og fra november og ut året jobbet jeg med gravingen hundre prosent. Anne Rognerud ble koblet på fra 5. desember. Det har vært to fysiske møter med våre nordiske kolleger. Resten av dialogen har foregått digitalt.

7.0 Oppsummering

Gjennom graveprosjektet fikk vi belyst et tema det tidligere er blitt skrevet lite om. Vi sportsjournalister vet selvsagt at det er inntektsforskjeller i toppidretten, og at markedet

bestemmer, men det er ikke blitt gjennomført en slik systematisk kartlegging tidligere. Hverken publikum eller utøverne selv var klar over at det faktisk er såpass enorme forskjeller mellom kjønnene her til lands. Det viste både lesertallene og reaksjonene i sosiale medier, samt intervjuene vi gjorde med utøverne i en rekke forskjellige idretter.

Alt dette tyder på at det både var nødvendig og på tide å sette søkelyset på denne problematikken. NFF har eksempelvis blitt mye mer bevisst sitt samfunnsansvar – også innenfor likestilling – og i disse dager jobber de for å få de internasjonale forbundene UEFA og FIFA til å gi kvinnene bedre vilkår. Kulturministeren krever at flere følger etter, og idrettspresident Tom Tvedt var helt tydelig på at særforbundene har et stort ansvar. Kanskje vil denne bevisstgjøringen føre til litt jevnere tall ved neste sammenligning.

Problemstillingen vår var: Er det likestilling i toppidretten? Svaret er klart og tydelig nei.

5.1.2018, Oslo

Stine Løvmo Lie, journalist

Anne Rognerud, journalist

Anders Sårheim, redaksjonssjef

Vedlegg 1

Nett:

- 6.10: <https://www.nrk.no/sport/herrelandslaget-tar-lonnskutt-for-a-hjelpe-fotballkvinnene-1.13717392>
- 6.10: <https://www.nrk.no/sport/haavi-om-landslagslonna--dette-star-det-respekt-av-1.13722774>
- 7.10: <https://www.nrk.no/sport/landslagsguttas-gest-gar-verden-rundt-1.13723847>
- 7.10: <https://www.nrk.no/sport/tror-hegerberg-effekten-ga-historisk-pengeloft-1.13722901>
- 8.10: <https://www.nrk.no/sport/sjekk-de-enorme-forskjellene-slik-var-nff-likestillingsversting-1.13715673>

TV:

- 6.10: Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19100617/06-10-2017#t=23m43s>
- 7.10: Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA02100717/07-10-2017#t=37m40s>

SoMe:

- 6.10: <https://www.facebook.com/nrksport/videos/10156782042342796/>

Vedlegg 2

Nett:

- 10.12: <https://www.nrk.no/sport/enorme-kjonnforskjeller-i-toppidretten-norske-menn-tjente-100-millioner-mer-enn-norske-kvinner-1.13806390>
- 10.12: <https://www.nrk.no/sport/idrettsprofiler-rystet-over-nrk-funn-1.13792848>
- 11.12: <https://www.nrk.no/sport/mener-langrennsjentene-ble-diskriminert--vi-fole-er-vi-bor-bli-hort-like-mye-som-gutta-1.13808826>
- 11.12: <https://www.nrk.no/sport/forsvarer-kjonnforskjellene--det-er-ikke-rart-mannfolka-tjener-mer-1.13802616>
- 11.12: <https://www.nrk.no/sport/det-er-kjempevanskelig-a-overleve-som-idrettsutøver-og-kvinne-1.13792253>
- 12.12: <https://www.nrk.no/sport/helleland-legger-press-pa-idretten-etter-nrk-undersøkelse-1.13801474>
- 12.12: <https://www.nrk.no/sport/okparaøbo-har-folt-seg-kjonn-diskriminert-i-toppidretten-1.13717869>
- 12.12: <https://www.nrk.no/sport/sponsorkongens-rad-til-idrettskvinnene--ma-bli-toffere-i-kjeften-1.13803327>
- 13.12: <https://www.nrk.no/sport/sykkelforbundet-skjulte-millionkontrakt-for-kvinneritt-1.13810685>
- 13.12: <https://www.nrk.no/sport/her-signerer-landslagskapteinene-historisk-avtale-1.13823953>
- 14.12: <https://www.nrk.no/sport/beskylder-sykkelforbundet-for-systematisk-forskjellsbehandling-1.13825680>
- 15.12: <https://www.nrk.no/sport/helleland-om-at-sykkelforbundet-skjulte-millionkontrakt--det-er-absolutt-ikke-bra-1.13826008>
- 19.12: <https://www.nrk.no/sport/mener-sykkelpresidenten-truet-varslere-med-landslagsvraking-1.13830760>
- 20.12: <https://www.nrk.no/sport/vant-vm-gull-i-1991--kvinner-hadde-mindre-verdi-1.13825967>

TV:

10.12: Tre saker i Sportsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/sportsrevyen/MSPO10121017/10-12-2017#t=9m9s>

11.12: To saker i Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19121117/11-12-2017#t=34m14s>

11.12: Én sak i Dagsrevyen 21: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen-21/NNFA21121117/11-12-2017#t=24m45s>

12.12: To saker i Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19121217/12-12-2017#t=35m18s>

13.12: Én sak i Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19121317/13-12-2017#t=34m35s>

13.12: To saker i Dagsrevyen 21: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen-21/NNFA21121317/13-12-2017#t=26m35s>

14.12: To saker i Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19121417/14-12-2017#t=35m10s>

14.12: Dagsrevyen 21: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen-21/NNFA21121417/14-12-2017#t=24m52s>

19.12: Én sak i Dagsrevyen: <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19121917/19-12-2017#t=38m05s>

SoMe:

10.12: <https://www.facebook.com/nrksport/videos/10157000179692796/>

11.12: <https://www.facebook.com/nrksport/videos/10157003913322796/>